

Zadruga.

List za združništvo in kmetijstvo.

Last in glasilo „Zadružne Zveze“ v Celju.

Izhaja vsakega 15. v mesecu. Stane na leto 4 K. Uredništvo in upravništvo je v Celju, Schillerjeva cesta 3. Rokopis. se ne vračajo. Naročnina se pošilja »Zadružni Zvezi« v Celju. Cene inseratom po dogovoru. Interurb. telefon št. 3. Poštnohran. račun št. 72.539. Ponatisi dovoljeni le z navedbo vira.

Vsebina: Posvetovanje o programu Silva Tarouce. — Davčne ugodnosti za zadruga, ki se pečajo z aprovizacijo in trgujejo tudi z nečlani. — Popusti pri zemljiškem davku po elementarnih škodah. — Vojni davek avstro-ogrške banke. — Deficit avstrijskih državnih železnic. — Pomanjkanje gnoja in pomisleki za bližnjo prihodnost. — Kako je ravnati s hlevskim gnojem? — Zadružne in gospodarske novice.

Posvetovanje o programu Silva Tarouce.

V zadnji številki letnika 1917 tega lista smo prinesli prevod Silva-Taroucovega govora, katerega je imel v poslanski zbornici dne 5. grudnia l. l. V isti številki je bila objavljena kratka kritika tega govora.

Dne 10. prosinca t. l. pa se je vršilo na Dunaju posvetovanje o programu poljedelskega ministerstva, takozvana enketa. Namen posvetovanja je bil ta, da se zasigura soglasje med deželnimi zastopi, ki so bili k posvetovanju vabljeni, in poljedelskim ministrom o glavnih programatičnih točkah.

Predvsem so zavzeli deželni zastopniki o programu splošno stališče. Povdarjali so vsi zastopniki, da se z velikopoteznim programom v splošnem strinjajo, ter so izjavili, da bodo dežele pri uresničenju programnih točk sodelovale. — Zastopniki Češke so posebej povdarjali, da se mora kompetenco deželnega zbora odločno in natančno varovati ter so se izjavili proti nameravam zasilnim zadrugam. Nasproti temu ugovoru je poljedelski minister povdaril, da brez delne zasilne zadružne organizacije ne bo šlo, ker se ne sme opustiti melioracij zgolj zaradi zanikernosti ali duševne zaostalosti posameznih sosedov-udeležencev.

Zastopniki dežel so dalje povdarjali, da treba pred uresničenjem programa udejestiti marsikatero pripravo, kakor preiskavo tal, podučevanje ljudstva o neobhodni potrebi in koristi melioracij, povzdigo kmetijskega poduka in izšolanje kulturnih tehnikov. Razni govorniki so zahtevali decentralizacijo melioracijskega dela, varovanje kompetenc deželne zakonodaje, ko se je šlo za vprašanje, ali naj se melioracijski zakon izvede kot državni zakon ali se naj sklenejo taki zakoni v deželnih zborih.

Zastopniki dežel so obravnavali potem vprašanje o razdelitvi stroškov za melioracije. Eni so zahtevali, naj trpi država stroške priprav ter naj pomore udeležencem z odplačljivimi, nizko obrestovanimi posojili. Drugi so priporočali, naj si interesenti za pokritje stro-

Vabilo na izvanredni občni zbor Zadružne Zveze v Celju

registrirane zadruga z omejeno zavezo

v četrtek, dne 28. februarja ob 10. uri dopoldne
v pisarni Zadružne Zveze v Celju, Schillerjeva
cesta 3, 1. nadstropje.

DNEVNI RED:

1. Pristop Zadružne Zveze k »Kmetijski nakupni in prodajni družbi za Avstrijo, družbi z omejeno zavezo« na Dunaju.

2. Slučajnosti.

Za občni zbor veljajo te-le določbe: »Vsak zadružnik ima pravico glasovati pri občnem zboru o vseh v § 28 navedenih točkah; vsak delež ima en glas; vendar ne sme imeti noben posamezni udeleženec občnega zbora več kakor sto glasov. Zadruga zastopa pri občnem zboru njen načelnik ali kak drug pooblaščenec, ki mora biti član dotične zadruga. Vsak pooblaščenec, bodisi načelnik, bodisi kak drug, se mora legitimirati s tozadevnim, v seji načelstva sklenjenim pravičnim pooblastilom ali pa z dotično deležno listino.«

V Celju, dne 5. februarja 1918.

Zadružna Zveza v Celju,
registrirana zadruga z omejeno zavezo.

Dr. Anton Božič,
predsednik.

Dr. Ernest Kalan,
član načelstva.

škov potrebne zneske dobavijo od deželnih bank in od rajfajznovk. Zastopniki poljedelskega ministerstva so izjavili, da po mnenju ministerstva javne oblasti zadosti store, ako krijejo stroške za načrte in za nadzorovanje dela, kar bi zneslo do 20 % vseh stroškov; teh 20 % bi se naj razdelilo enakomerno, polovico na državo, polovico na dotično deželo.

Pri priliki pogovora o državnih in deželnih pri spevkih k stroškom melioracij se je oddelni načelnik dr. pl. Grimm postavil na stališče, da naj plačajo melioracije tisti, ki bodo imeli od njih koristi, torej interesi; pri višjih dohodkih, ki bodo iz melioracij za posameznika nastali, pa naj bo država udeležena v obliki višjih davkov. Celi program obstoji po njegovem mnenju v tem, da naj koristi njega uresničenje v prvi vrsti kmetovalcem, v drugi vrsti splošnosti, ker ima splošnost pravico zahtevati, da naj nosi kmetijstvo primeren del višjih davčnih bremen. Sredstva za melioracije naj si oskrbe kmetovalci sami, država jih naj v tem le podpira.

Zastopniki dežel s stališčem vlade niso bili povsem zadovoljni; povdarjali so, da bi denarna pomoč, kakor si jo vlada misli, pač zadostovala pri enostavnih, nekomplikiranih melioracijah; ni pa zadostna pri obsežnih, težavnih, komplikiranih melioracijah, kakor bodo potrebne posebno v alpskih deželah. Tudi so zastopniki dežel povdarjali, da je misliti pri dobavi potrebnega denarja na eni strani na deželne hipotekarne zavode s pravico izdajanja pupilarno varnih zemljiških zadolžnic, na drugi strani na centralno zadržno kreditno organizacijo. Prvotni načrt, ustanoviti na Dunaju osrednji melioracijski kreditni zavod, je padel v vodo. Ostalo je samo mnenje, naj se osnuje v finančnem ministerstvu kreditni posredovalni oddelek.

Končno se je pri tem posvetovanju reševalo vprašanje o načrtu novega zakona za melioracije in o preuredbi vodnega zakona. Od vseh strani se je priznala potreba preuredb pri obeh zakonih. Pri teh preuredbah se naj gleda na to, da naj bo postopanje kolikor mogoče enostavno, brez nepotrebnih zavlačevanj.

Iz poročila o enketi se da posneti, da polaga vlada glavno važnost na uresničenje melioracijskega dela svojega programa. Res je ta del programa najvažnejši in najtežji. Za uresničenje je potreba temeljitih zakonitih predpisov, dobrih izvežbanih moči ter denarja.

Razprave te enquete so nas utrdile v mnenju, katero smo izrekli v kritiki Silva-Taroucovega govora. Do uresničenja programa je dolga, težavna pot, in s tako naglico, kakor si v svojem optimizmu grof Silva-Tarouca to delo predstavlja, ne bo šlo. Upajmo, da bo šlo vsaj počasi. Tudi smo utrjeni v mnenju: država bo dala lepe besede, morebiti zakoniti okvir, denar bo pa dal kmetovalec sam, da si s tem opomore sam, pa se usposobi za težja davčna bremena. Vkljub temu:

Zadeva je za kmetijstvo velike važnosti, bremena se bodo ne glede na melioracije naložila, treba bo jih nositi; zmogli jih bomo le z naprednim kmetovanjem, s tehničnim spopolnjenjem obratovanja; k temu spadajo tudi melioracije, izraba puste, nerodovitne, poplavljenе zemlje. Zato bodemo obdržali to vprašanje v vedni evidenci.

Dr. B.

Davčne ugodnosti za zadruga, ki se pečajo z aprovizacijo in trgujejo tudi z nečlani.

Ker so mnoge zadruga, ki so se začele baviti z aprovizalijo, izgubile prejšnje davčno oproščenje ali davčno ugodnost, je Splošna Zveza avstr. kmet. zadr. že dne 20. jun. 1916 napravila vlogo na finančno ministerstvo, naj odredbenim potom določi, da se tem zadrugam pusti ugodnost pri obdačenju. Ker ni dobila odgovora, je 10. febr. 1917 in 16. aprila 1917 svoje vloge ponovila ter se sklicevala na veliko škodo, ki jih prizadete zadruga trpe.

Sedaj je končno izšel odlok fin. ministerstva od dne 27. okt. 1917 na finančna deželna ravnateljstva, ki ugodi vsaj deloma goraj navedeni prošnji. Odlok se glasi: »Glede davčnega postopanja z zadrugami, (pridobitnimi in gospodarskimi), ki so doslej v smislu tozadevnih določb bile davka proste, in ki so med vojno prevzele posle aprovizacije armade in civilnega prebivalstva ter tozadevno kupčujejo z nečlani, veljajo naslednje določbe:

Če navedene zadruga glede tega obratovanja vodijo posebne račune in jih predložijo davčni oblasti, se ima donos, ki ga je določiti po splošnih normah, obdačiti po davčni lestvici § 100 odst. 12 zak. o os. davk., glede poslovanja, ki odgovarja § 84 e in f z. o os. dav. ozir. § 85 zak. o os. davk., pa jih je oprostiti pridobitinskega davka, oziroma jim dati ugodnost po § 85 z. o os. davk. Za zadruga pa, ki omenjenih posebnih računov ne predložijo, velja glede čistega donosa iz celega podjetja v § 100 odst. 12 zak. o os. davk. predpisano davčno merilo.

Če zadruga, ki imajo — ne da bi uživale ugodnosti po § 85 zak. o os. davk. — glede svojih statističnih poslov pravico do davčne lestvice § 100 odst. 12 zak. o os. davk., izvršujejo postranski obrat v smislu prvega odstavka tega odloka, to ni prestopak pravil, ki bi povzročil izgubo navedene davčne izmere. V takih slučajih se ima donos iz celega podjetja obdačiti po zgoraj navedeni davčni lestvici.

Omenjene davčne olajšave pa morajo imeti za predpogoj, da je zadruga prevzela in da izvršuje postranski obrat le pod pritiskom sedanjih izvanrednih razmer.

Že izvršene odmere, ki se s tem odlokom ne skladajo, se morajo na prošnjo strank reasumirati.

Po tem odloku je treba torej razločevati med zadrugami, ki so davka proste ali uživajo davčne ugodnosti, in med onimi, ki ne uživajo take ugodnosti.

Med prvimi (ki so davka proste ali imajo davčno ugodnost po § 85 zak. o os. davk.) je treba zopet razločevati med takimi, ki vodijo o aprovizijskem obratu, izvrševanem izven okvirja pravil, posebne račune in jih davčni oblasti predložijo, in med takimi, ki takih posebnih računov ne vodijo.

1. Za prve velja sledeče davčno postopanje:

a) Donos posebnega kupčijskega obrata se obdači po § 100 odst. 12.

b) Ostali donos, ki ga doseže v smislu pravil in odgovarja predpisom glede davčnih olajšav, se obdači po postavkah za zadruge, katere uživajo ugodnosti.

2. Zadrugam, ki posebnega računa ne vodijo, se obdači celi donos iz skupnega obratovanja po § 100 odst. 12 zak. o os. d.

Uporaba § 100 odst. 12 zak. o os. d. za aprovizijsko kupčijo z nečlani in za zadruge, ki ne vodijo posebnih računov, kaže, da ima finančno ministerstvo malo smisla za to splošnokoristno združeno delovanje.

§ 100 odst. 12 omejuje že itak samoobsebi malo ugodnost na čisti dobiček do vključno 20.000 K (do 2800 K znaša davek 4%, do 5000 K 5%, do 10.000 K 6%, do 20.000 K 8%). Pri nadaljnjih zneskih znaša davek 10%, kakor pri vseh družbah (akcijskih itd.), ki morajo javno polagati račune.

Popusti pri zemljiškem davku po elementarnih škodah.

Finančni minister je 25. dec. 1917 izdal izvršilno naredbo k točki I. cesarske naredbe z dne 16. marca 1917 glede dovoljenja popustov pri zemljiškem davku. V smislu te naredbe se lahko za tak popust prosi pri poškodbah kmetijskih kultur in gozda, če so elementarne nezgode uničile pridelke čez navadno mero, in če pomeni škoda znatno zmanjšanje pridelka v gospodarstvu. Kot take elementarne nezgode je smatrati predvsem ogenj, povodenj, točo, trtno uš, uničenje po množicah miši itd. Vremenski dogodki, ki so le hujše oblike rednih vremenskih prikazni (izredna suša ali mokrota), ne tvorijo vzroka za davčni popust, oziroma le v tem slučaju, če nastopijo v taki obliki, da jih po strokovnjaškem mnenju povprečno v desetletni dobi ni pričakovati. Škoda se upošteva le, če po svojem obsegu bistveno skrči pridelek; ta predpogoj je dan, če je izgubljena četrtnina vseh pridelkov, po posebnosti slučaja tudi že pri manjšem ali pa celo šele pri večjem skrčenju pridelkov v dotičnem gospodarstvu. Kot »gospodarstvo« se smatra skupina vseh h kmetijski obratni enoti spadajočih zemljišč, brez ozira na to, ali leže v eni ali v večih davčnih občinah.

Če že pod streho spravljene pridelke uniči požar ali povodenj, se lahko da popust izjemoma, ako je poleg bistvenega zmanjšanja pridelka izkazana tudi potreba prizadetega po splošnem gospodarskem položaju. O taki pa ni govora, če je prizadeti glede škode, povzročene po elementarni nezgodi, krit z zavarovalnico.

Višina davčnega popusta se ravna po stopnji uničenja celega pridelka vseh h gospodarstvu spadajočih zemljišč in se daje v odstotkih od na ta zemljišča odpadajočega letnega davka, pri čemur pa se računajo odstotki vedno okroglo, t. j. kar je pod $\frac{1}{2}\%$, se ne všteje, kar je nad $\frac{1}{2}\%$, se šteje za cel $\%$.

Več elementarnih nezdgod v enem letu se presoja pri ugotovitvi škode po celotnem učinku. Če nastopi v enem letu več škod, katere vsaka za-se ne dajo povoda za davčni popust, ki pa v celoti pomenijo katastrofalno škodo, se ima dovoliti popust pri davkoplačevalcih, ki so posebne obzirnosti vredni.

Pri škodah vsled trtne uši ter pri drugih elementarnih škodah, ki povzročijo, da se na zemljiščih skozi več let nič ne pridelja, se daje popust za poškodbni sledeče leto, če škoda tudi za to leto pomeni bistveno skrčenje pridelkov. Pri dovoljenju davčnega popusta zaradi škod po trtni uši se vsako nadaljno leto na plačilo davčnemu popustu enakega zneska tako dolgo čaka, dokler ni za dotično davčno leto prošnja za popust rešena.

Oškodovanec mora (sicer se popust ne dovoli) tekom 8 dni potem, ko je elementarno škodo opazil, davčni oblasti prve inštanice (c. kr. glavarstvo, davčno upraviteljstvo), v katerega okrožje gospodarstvo spada (v slučaju, da je kmetija razstresena v več davčnih okrajih, pa oni davčni oblasti, v katere okrožju leži največji del kmetije), podati pismeno ali protokolarično naznanilo, v katerem je treba opisati način škode, približni krajevni okoliš, v katerem je škoda nastopila ter navesti oškodovane parcele. Davčne oblasti morajo o takih prijavah takoj izvršiti poizvedbe.

Ko so vsi pridelki leta, v katerem je škoda nastopila, spravljani, najkasneje pa do 31. dec. dotičnega leta mora oškodovanec pri pristojni davčni oblasti prve inštanice vložiti pismeno ali protokolarično prošnjo za popust. V prošnji morajo biti vse na oškodovano gospodarstvo se nanašajoče posestne pole, navesti natančno, koliko je v resnici pridelal, ter koliko bi — če ne bi bila škoda nastopila — zavsem pridelal v primeri s pridelkom prejšnjega leta.

Pri škodi, ki traja več let (škode vsled trtne uši), mora oškodovanec vsakokrat po spravljenju pridelkov (trgatvi) ozir. do 31. dec. dotičnega leta, za katero prosi za popust, prositi za popust z navedbo, za koliko je pridelek manjši; vnaprej naznaniti, da škoda še naprej obstoja, ni treba.

V kolikor deželna zakonodaja ne odreja nasprotno, ne vpliva popust na kako spremembo glede odmerilne

podlage za doklade avtonomnih zastopstev (občine, de-
že) ter za dotične davščine.

Proti razsodbi davčne oblasti prve inštanice je
dopusten priziv na deželno finančno oblast, ki odloča
končno. Prijave škod ter prošnje za popust so kolka
proste.

§ 2 točke I. ces. nar. z dne 16. marca 1917 določa
posebni prispevek 2% od katastralnega čistega donosa,
ki se pobira obenem z zemljiškim davkom. Ta pri-
spevek služi v prvi vrsti v kritje primanjkljajev pri
državnih davkih, ki nastanejo vsled popustov; ostanek
v vsaki deželi pa se porabi za državni melioracijski
zaklad.

Deficit avstrijskih državnih že- leznic.

Avstrijske državne železnice so vstopile v četrto
vojno leto, t. j. v upravno leto 1917/18 z deficitom
501 milijona kron. Tako pravi vladno poročilo k os-
novi za zopetna zvišanja vseh železniških tarifov dr-
žavnih železnic. Dasi smo se navadili na nezadostna
uspevanja državnih železnic, je vendar ta nad pol-
milijardska izguba tako ogromna, da si moramo stvar
bližje ogledati.

Principijelno vprašanje — v teoriji doslej sporno
—, po kakih finančnih načelih se naj upravljajo dr-
žavne železnice, ali kakor vsako drugo gospodarsko
(trgovsko) podjetje po zasebno gospodarskih (s čim
največjim čistim dobičkom), ali pa z ozirom na njih
javnogospodarsko važnost po javnogospodarskih na-
čelih (s pokritjem režijskih stroškov), je — zdi se —
v praksi rešeno kompromisno v tem smislu, da se
naj poleg pokritja resničnih izdatkov skusi doseči vsaj
še toliko, da se more v njih investirani kapital »zmer-
no obrestovati«.

Ta nazor se tudi najbolj približuje znani teoriji
slovečega narodnega gospodarja Adolfa Wagnerja, ki
zahteva glede državnih železnic, naj bodo tako dolgo
upravljane po zasebno gospodarskih načelih, dokler ni
plačan v njih investirani kapital. (Glej spis »Finanz-
wissenschaft« str. 480 in sled.).

»Zmerno obrestovanje« pri državnih železnicah
doseči gotovo ni težko, če se uvažuje, da imajo želez-
nice med vsemi prevoznimi sredstvi — posebno pri
nas, kjer ni vodnih cest — pri nas, če tudi ne pravno,
pa faktično monopolistični položaj, in da si lahko, po-
sebnostno državne železnice, svoje tarife popolnoma po
svoji volji določijo.

Če priznamo navedeno finančno načelo za pra-
vilno, ne moremo trditi, da bi finančna bilanca naših
državnih železnic bila bogvekakoli razveseljiva. Razvidno
je to iz sledečih števil:

Ustanovni kapital naših državnih železnic, ki je
v l. 1901 znašal 2.673 milijonov kron, v l. 1910 (po

podržavljenju velikih zasebnih železnic) 5.578 mil. K,
je bil iz dobičkov v tem desetletju (1901 — 1910)
obrestovan v odstotkih tako-le: 1'91 (l. 1901), 2'01,
2'03, 2'16, 2'49, 2'64, 3'01, 2'45, 1'6, 2'67 (l. 1910).
Od l. 1909, ko je — kakor razvidno — padla renta-
biliteta naših državnih železnic na najnižjo mero (sa-
mo 1'6%, so pričinja preobrat k boljšemu.

Ni dvoma, da je to zasluga dejstva, da se je
koncem tega desetletja podržavila velika mreža trgo-
vskovskih in donosnih zasebnih železnic na Češkem
(severna Ferdinandova, severozapadna in češka se-
verna železnica), čegar finančni učinek: se je počel na-
ravno takoj pojavljati v celi bilanci državnih železnic.

Že l. 1912 je znašal upravni prebitek 202 mil. K
(= 3'5% inv. kapitala), v nadaljnjem letu 1913 196
mil. kron (= 3'3%).

Začetek boljšega finančnega razvoja pa je takoj
ustavila vojna. Zanimivo je zasledovati, kako se je
bilanca naših državnih železnic razvijala pod uplivom
vojnih razmer. Takoj v prvem vojnem l. 1914/15 je
padel preostanek drž. železnic na 51'5 mil. K (= 0'87%
invest. kap.), tako da je drž. prispevek (deficit) tvoril
že 195'5 mil. K; a proti vsemu pričakovanju so že
l. 1915/16 prevozniki dohodki poskočili na 978 mil. K
ter so presegali dohodke iz zadnjega mirovnega leta
(1913) za nič manj ko 91 mil. K, v l. 1916/17 pa so
že dosegli rekordno višino 1036 mil. K. A v kljub temu
znatnemu, dotedaj neznanemu zvišanju prevoznih do-
hodkov se celotna bilanca drž. železnic nele ni zbolj-
šala, ampak nasprotno zelo slabšala. Krivda je ležala
v navedenem narastku prevoznih izdatkov. Znašali so
v l. 1916/17 1046 mil. K, t. j. za 355 mil. K več nego v
zadnjem mirovnem letu, in so presegali dohodke te
dobe že za 10 mil. K, tako da je deficit efektivno zna-
šal že 274 mil. K. Še slabši je proračun za upravno
l. 1917/18. Dasi so prevozniki dohodki (vštevši efekt ta-
rifnega zvišanja v minolem letu) proračunani na 1081
mil. K, preliminira državna uprava žel. prevozne izdatke
na 1.184 mil. K, tako da bo efektivni primanjkljaj zna-
šal 103 mil. K. Če prištejemo 268 mil. K, katere bo
poleg tega zahtevalo obrestovanje in amortizacija in-
vestirane gotovine, dalje 130 mil. K, katere bo treba
v smislu zakona od 30. avg. m. l. dati za zopetno zbolj-
šanje plač uslužbencem drž. železnic, se zviša celotni
primanjkljaj za to leto na 501 mil. K.

Takšen je finančni položaj naših drž. železnic v
četrtem vojnem letu, tedaj v dobi, ko je sposobnost
vseh naših železnic znatno zmanjšana, v kolikor se
tiče civilnega prometa, celo na najnižjo stopnjo.

Krivično bi bilo, za ta primanjkljaj delati odgo-
vorno edino upravo državnih železnic, ravno tako bi
pa bilo pogrešno, ko bi uprava valila krivdo edino
na vojno; najjasnejši dokaz proti slednjemu bi bilo
dejstvo, da so naše državne železnice — kakor doka-
zano — že v dobi najbolj mirnih časov bile zelo pa-
sivne.

Vzrokov za ta nerazveseljivi položaj je cela veriga: stalna pasivnost velikih prog (v Galiciji in alpskih deželah), ki so do podržavljenja češko-moravskih zasebnih železnic tvorile glavno mrežo drž. železnic; zgrešena, resničnim potrebam ne odgovarjajoča centralistična organizacija uprave, neokretne, popolnoma birokratske; zasedenje vodilnih mest v upravi in eksekutivi iz političnega stališča; enostranost in nesostavnost v izvrševanju tarifne politike (s katero si je vlada v mnogih slučajih kupovala nemške in poljske glasove v parlamentu); neprimerno štedenje pri investicijah v mirovni dobi; sedaj pa seveda tudi vse neprijetne posledice vojne.

Naravno je, da v teh razmerah ni pričakovati trajnega zboljšanja finančnega položaja naših državnih železnic od zopetnega, mehanično izvedenega stotonskega zvišanja tarifov, ampak da je treba smotrene remedure glede vseh onih komponent, ki so povzročile ta polmilijardni primanjkljaj.

Pomanjkanje gnoja in pomisleki za bližnjo prihodnost.

Po dr. Wolfu vsebuje 1000 kg travniškega sena 1'55 kg dušika, 1'6 kg kalija, 0'43 kg fosforove kisline. Od teh snovij prihaja iz zraka deloma le dušik, vse drugo mora dati zemlja od svoje moči.

Travniki našega zavoda so dajali pred gnojenjem prvo leto po prevzemu samo 25 met. q sena in otave na hektarju. Za ta donos še so zadostovale naravne zemeljske snovi. Zemlja je dala za to iz svoje lastne zaloge 40 kg kalija in 10'47 kg fosforove kisline. Brez nadomestila bi morala naravna zemeljska zaloga opesati in z njo bi pojema tudi donos.

Po gnojenju s 40 kg fosforove kisline in z 80 kg kalija na leto se je pridelek hitro podvojil. Tako sta dala 2 mq kalijeve soli in 2 mq Tomaževe žindre povprečno na hektarju 25 mq več krme. Okroglo 400 kg umetnega gnoja je dalo povprečno 25 mq več sena, torej v težnem razmerju 1:6'25.

S senom po vporabni vrednosti v lastnem gospodarstvu pred vojno, namreč po 6 K za 100 kg, se je doseglo za 150 K več vrednosti na hektarju s stroški v znesku 40 K. Torej je dala 1 K izdatkov 375 K več vrednosti.

Dani presežki so pomnožili zemeljsko moč, radi tega se je poznal upliv več let. Zopet se pojavljajoče nazadovanje prirodnih donosov je znak o pešanju zemlje.

Člani naše kmetijske podružnice so rabili na leto približno 400 mq teh gnojil, katera so donasala 2500 mq več krme, torej se je v tem primeroma malem ozemlju s tem doseglo 15.000 K več vrednosti. Pri današnjih krmnih cenah bi znašalo to štirikrat več, torej 60.000 K. Kmetje dobro poznajo te okoliščnosti, zato so v hudih skrbeh zaradi pomanjkanja gnoja.

Gojenje ali zanemarjanje travnikov kot rediteljev njiv ima v naših razmerah največji upliv na donosnost njiv. Travniku dani kalij in fosforjeva kislina ne ostaneta v njem; zvečine prideta v krmo in iz te v hlevski gnoj. 100 kg sena vsebuje tudi še do 1'55 kg dušika. Brez dodatka dušika so se dosegli na travniku samo s kalijem in fosforovo kislino več kakor dvojni donosi krme, torej tudi dušika. Množina dušika raste celo tudi primerno vsled gnojenja s kalifosfatom. To okolnost je zlasti pripisati pospeševanemu razvoju metuljnic ali stročnic (deteljne ali grašične vrste). Pripomni se še, da so vsled tega postali travniki izvrstna paša za čebele. Pomen dušika za njivo spozna tudi nevesčak, brž ko zve, da je dal 1 kg dušika v čilisolitru ali amonijaku po naših izkušnjah približno 20 kg več zrnja, dasi se je skrbelo tudi za dovoz drugih redilnih snovij, zlasti fosforove kisline in kalija. Na gomoljnice in korenjske plodove je še ugodnejše uplival.

Ako pojemajo donosi travnikov, se posredno zmanjšujejo tudi pridelki njiv.

Med dolgo vojno tudi iz drugih razlogov se pojavljajoče pojemanje zemeljskih donosov je za sedajnost in prihodnost zelo nevarno. Kmetovalec ni kriv, da ne more ustrezati zvišanim zahtevam v enakem razmerju, ker mu manjkajo obratna sredstva. Tovarne tožijo o prenapoljenih skladiščih, toda pot od tovarne do kmetovalca ne najde posredovalca. Hirajoče rastline povečajo lakoto pri ljudeh in živalih.

Tisoč vagonov Tomaževe žindre in kalijeve soli za travnike bi odvrгло s' oraj sigurno 625.000 mq več sena; ako jih toliko manjka, zmanjša se dose-danji donos za več kakor za to množino. Pojemanje pridelkov kot nadaljna žalostna naravna posledica se niti preceniti ne da. Proizvajanje hlevskega gnoja, ki je pri nas komaj zadoščalo, se je itak že skrčilo vsled predpisane oddaje sena in slame. Za silo se še opravlja gospodarstvo brez živine, ako je na razpolago dosti umetnih gnojil, nikakor pa gospodarstvo brez gnoja. Rastoča neplodnost je v slednjem slučaju naravna posledica. Izločiti bi se moral velik del zemljišč iz pravnega obdelovanja, kajti le z uvrščeno praho bi mogli doseči količjak primerne pridelke. To je sicer v hudem nasprotju s predpisi o popolnem obdelovanju, toda prirodni zakoni so mogočnejši od človeških. Da se doseže proizvodnje, ki bi ljudski prehrani le nekoliko ustrezalo, moralo bi se preskrbeti, ker je premalo hlevskega gnoja, tudi za polja več umetnih gnojil.

Pri zadostni množini umetnega gnoja bi se dali doseči celo večji donosi. Z ozirom na prirodni, zelo strogi najmanjšinski zakon bi zamogel n. pr. vsak vagon žvepleno-kislega amonijaka po naših izkušnjah proizvajati okroglo štiri vagone več žita.

Zato je nevarno, zelo nevarno, ako primanjkuje kmetijstvu najvažnejše obratne potrebe, pridelke vzdr-

žujočih in množečih redilnih snovij. Ljudska prehrana, denarna veljava, kmetijstvo in obrtnijstvo ne morejo uspevati, ako ni mogoča lastna nabava vrednot, ki so tako važne za telesno zdravje in pomnoženje ljudstva, izčrpana zemlja se pa tudi ne bo mogla tako hitro pripraviti do popolne rodnosti, raditega bodejo sedanje hibe tudi dalje časa neugodno uplivala na trgovstvo, če bo tudi mogoče uvažanje kmetijskih pridelkov. Tega pa ne bo kriv kmetovalec! Vprašanje o gnoju je zdaj manj zadeva samo kmetovalca kakor splošnosti in zasluži največje, splošne pozornosti.

S v. Jurij, dne 6. januarja 1918.

Ivan Bellé.

Vojni davek avstro-ogrške banke.

Po § 28. cesarske naredbe z dne 16. apr. 1916 ni bila avstro-ogrška banka podvržena davku od vojnih dobičkov, ki je bil uveden z navedeno naredbo. A že takrat se je reklo, da bodo vojni dobički avstro-ogrške banke obdačeni s posebnimi predpisi. To se je zgodilo z zakonom od 30. dec. 1917 o vojnem davku, ki ga mora plačati avstro-ogrška banka, ter o ustanovitvi izvanrednih rezerv v avstro-ogrski banki. Enak zakon je bil izdan za Ogrsko. Iz teh zakonov vidimo v prvi vrsti, kako ogromni so bili čisti dobički avstro-ogrške banke v vojni dobi. Vojni davek je — za obe državni polovici skupaj — določen na 80% od onega višjega dobička, za kateri celotni dobički let 1914, 1915 in 1916 presegajo povprečni dobiček mirovnih let 1911, 1912 in 1913; davek je pa med obe državni polovici razdeljen po razmerju, ki velja v smislu točke 102 basčnih pravil in v smislu pogodbe z dne 14. avg. 1914 za odmerjenje deleža obeh državnih uprav pri čistih dobičkih banke za l. 1914, 1915 in 1916. Podrobni izračun vojnega davka avstro-ogrške banke je sledeči:

čisti dobički banke so znašali:

l. 1914	l. 1915	l. 1916
K 57,630.219'56	K 108,119.235'81	K 136,724.113'49

povprečni čisti dobiček:

l. 1911	l. 1912	l. 1913
K 38,604.545'46	K 38,604.545'46	K 38,604.545'46

tako, da davku podvrženi višji dobiček znaša:

l. 1914	l. 1915	l. 1916
K 19,025.674'10	K 69,514.690'55	K 98,119.56803.

Od tega odmerjen 80% ni vojni davek:

K 15,220.539'28	K 55,611.752'28	K 78,495.654'42
-----------------	-----------------	-----------------

Od tega odpade na Avstrijo:

K 8,354.614'83	K 36,107.596'52	K 50,245.240'65
----------------	-----------------	-----------------

na Ogrsko:

K 6,865.924'45	K 19,504.155'76	K 28,250.413'78.
----------------	-----------------	------------------

Vojni davek banke za nadaljna vojna leta bo najbrže določen s posebnim zakonom pozneje. — Z zakoni, s katerimi je bil določen vojni davek avstro-ogrške banke, ste bili vladi, avstrijska in ogrska, ob-

enem pooblaščen, da skleneta z avstro-ogrsko banko pogodbo o ustanovitvi izvanrednih rezerv iz dobičkov l. 1914, 1915 in 1916; je to predvsem rezerva za vojne izgube, v katero so določeni sledeči zneski:

iz dobička l. 1914	K 3,600.000'—
» » l. 1915	K 7,400.000'—
» » l. 1916	K 9,000.000'—
skupaj	K 20,000.000'—

Poleg tega je rezerva v vrednotne svrhe, namenjena osobito v svrhu zopetne pridobitve zlata, pomnoženja zalog deviz in valut avstro-ogrške banke, ter nadomeščanja izgub vsled nakupa zlata, deviz in valut. V to rezervo je predvsem založenih 255,186.541 79 kron, t. j. dobiček banke iz trgovine z zlatom, devizami in valutami; v isto rezervo bodo pridjani vsi bodoči dobički te vrste. Poleg tega ji pripade tudi dobiček izvanredne rezerve za vojne izgube, ki do leta 1922 ne bo s takimi izgubami izčrpan. Rezervo v valutne svrhe bo upravljal in uporabljal generalni svet avstro-ogrške banke s sodelovanjem in pod nadzorstvom obeh finančnih ministrstev in v slučaju prenehanja privilegija banke pripade obem državnim upravam.

O gospodarstvu z obema izvanrednimi rezervami avstro-ogrške banke (z rezervo za vojne izgube in z rezervo v valutne svrhe) mora vlada vsako leto poročati v državnem zboru.

Kako je ravnati s hlevskim gnojem?

O tem vprašanju se je, osobito po gospodarskih časopisih, že mnogo pisalo. Vendar pa se vočigled neizmerni važnosti vprašanja lahko trdi, da še premalo. Danes pa, ko primanjkuje umetnih gnojil, je tem bolj potrebno, da se naši kmetovalci, oziroma njih žene, ki doma gospodarijo, ponovno opominjajo na velikanski pomen živinskega gnoja. Deželno kulturno nadzorništvo c. kr. namestnije v Gradcu je zato zopet na vse kmetovalce izdalo navodila glede ravnanja s hlevskim gnojem. Evo jih:

1. Skrbi, da se ne izcejajo redilne snovi na gnojišču v globočine. Če že niso tla gnojišča tlakana, navozi na ista vsaj primerno plast ilovice. Ilovica posrka tekočino, ki se poceja iz gnoja ter obvaruje vsaj največje izgube. Kadar se razvaža gnoj, se razvozi tudi ta prepojena plast ilovice in se nadomesti s svežo.

2. Zabrani pritok vode iz dvorišča na gnojišče; kajti ona gnoj izluži in izpere.

3. Vlagaj gnoj na gnojišču enakomerno, pa ga trdno stlači. Tako preprečiš prehitro prhnenje, posebno pa izgubo najdragocenejše gnojilne snovi, dušika.

4. Ako količkaj zmoresš, mešaj od časa do časa plasti zemlje med gnoj. Zemlja brani, da se gnoj ne posuši in ga varuje izgube.

5. Skrbi, da ostane gnoj moker. To dosežeš že, če ga dobro stlačiš. Po potrebi se tudi polije v suhem času z vodo. Gnoj ostane potem bolj sočen in močen.

6. Ne pusti ležati gnoja na polju v malih kupih. Raztrosi ga takoj, ko si ga zmetaš z voza, pa ga podorji. Če ga že ni mogoče kmalu podorati, navozi ga raje na velik kup, katerega stlačiš in dobro pokriješ z zemljo. Le rahlo nametan in nepokrit kup se hitro spremeni v kupček.

7. Pregrešna zapravljenost je, če se pusti gnojnico odtekat ali v tla gnojišča ali gnojnične jame izcejati. To je tako, kakor da bi odlil tečno juho od kuhanega mesa. Gnojnica je dragocena in spada v neprepustno gnojnično jamo. Slednja je zlata jama dvorišča. Očividno oživi na njivo ali travnik napeljana gnojnica rast rastlin.

8. Vsakojake odpadke zbiraj v kompost. Vlagaj med te snovi plasti zemlje. Polivaj kompost večkrat z gnojnico ter ga prekopavaj dvakrat na leto. Kompost je mnogo vreden gnoj za vrt in travnik. Kompost je hranilna pušica (šparovček) kmetije.

Ako bodeš ubogal ta priprosta pravila, imel bodeš več in boljšega gnoja. Posledica tega bodo večji pridelki: več pšenice, več krme.

Natančna navodila se najdejo v tiskovini, naslovljeni: »Kako naj ravna kmet z gnojem in gnojnico na dvorišču in na polju.« Na zahtevo se pošilja ta brezplačno. Za naročilo zadostuje dopisnica na »Deželno kulturno nadzorništvo c. kr. namestnišče v Gradcu.«

Zadružne in gospodarske novice.

Gospodarske razmere v Ukrajini. S sklepom miru z Ukrajino se vriva vprašanje, kakšne so tam mošnje gospodarske razmere in česa imamo upati. — Ukrajina je kmetijska dežela. Zemlja je rodovitna. Ukrajina je pridelala doslej 60% vse pšenice na Ruskem, ter 90% vse sladkorne pese. Mnogo pridelala tudi tobaka, lanu, konopelj. Od celotne ruske žetve tobaka v zadnjih letih je odpadlo na Ukrajino 42%, 30% vse ruske živinoreje ima Ukrajina. Ukrajina pa ni le žitna zakladnica Rusije, v njej se pridobiva tudi največ železa in premoga. L. 1905 se je pridobilo 785, l. 1911 1218 milijonov pudov premoga in 189 ozir. 306 mil. pud. železnih rud. Veliki, doslej še neizrabljeni so zakladi Ukrajine na soli, petroleju in fosforju. — Že pred vojno je bila Ukrajina industrijsko bolj razvita ko ostala Rusija, med vojno se je industrija še pomnožila (zaradi množine premoga in rudnin v Ukrajini ter zaradi ugodnejših transportnih razmer). Zemljepisna lega, bližina Črnega morja ter plovne reke — vse to pospešuje gospodarski in industrijski razvoj Ukrajine. Poznavalci dežele pravijo, da so v Ukrajini še sedaj velike zaloge žita in raznih surovin. Baje bomo mi dali Ukrajincem za žito razne izdelke, ki so ih med vojsko krvavo pogrešali.

Švedski zadružni koledar za l. 1918 se je razpečal v 167.000 izvodih (za l. 1917 v 144.060 izvodih). Skoraj vsi člani vseh v zadružni zvezi včlanjenih društev so dobili knjigo. Dokaz, kako važnost polagajo švedske zadruge na vrednost zadružnega pouka. Zgled, ki zasluži posnemanje, pri naših zadrugah vsaj glede našega glasila — »Zadruge«.

Moravska agrarna in industrijska banka v Brnu je zvišala delniško glavnico od 14 na 18 milijonov kron.

Umri je dne 14. t. m. g. Ivan Traven, ravnatelj Zadružne centrale v Ljubljani in upravni svetnik Ilirske banke, po težki bolezni. Že kot kaplan se je pričel udeleževati v zadružni organizaciji, kateri je posvetil sva svoja moška leta. Rojen je bil l. 1874.

Pijonirka konzumnega zadružništva na Finskem, gospa Hedvika Gebhard, je 14. dec. 1917 slavila svojo petdesetletnico. Dolga leta je sodelovala pri finskem zadružnem časopisu, pisala brošure in delovala agitatorično. Vedno je zastopala stališče, da mora biti zadružništvo nad strankami.

Zadružništvo na Norveškem. Norveška Zadružna Zveza je koncem leta 1917 štela 237 zadrug s 55.000 člani. Tekom l. 1917 je pristopilo 48 zadrug z 5511 člani. Velenakupna družba, ki je identična z zvezo, je imela za 8,332.311,11 K več prometa nego prejšnje leto.

Vpoklic vojaških oproščencev iz letnikov 1899 do 1894. Izšla je naredba, ki razveljavlja vse dozdej veljavne oprostitve iz letnikov 1899 do 1894. Tudi v bodoče je vsaka oprostitve teh letnikov izključena. Oproščenci letnikov 1899, 1898 in 1897 bodo vpoklicani 1. marca, oproščenci letnikov 1896, 1895 in 1894 pa 3. aprila t. l. Za kmetovalce bodo z ozirom na važnost spomladanskega kmetijskega dela veljale posebne določbe. Na Tirolskem, Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, v Dalmaciji in na Primorskem, kjer se prične marsikje že v bližnjih dneh spomladno kmetijsko delo, bodo imele okrajne pol. oblasti po krajevnih razmerah za vsak polit. okraj s posebno objavo naznaniti, ali imajo kmetovalci letnikov 1899, 1898 in 1897 nastopiti vojaško službo 11. maja 1918, letnikov 1896, 1895 in 1894 pa 8. apr. 1918, v katerem zadnjem slučaju poznejši dopust za dotičnega radi spomladnega kmet. dela ne bo mogoč. Vojaška uprava si bo prizadevala, pomagati v posebno ozira vrednih slučajih z dopusti, oziroma vojnimi vjetniki ter z nadomestno oprostitvo oseb iz starejših letnikov v zaledju.

Nemška agrarna banka za Avstrijo je zvišala delniško glavnico od 6 na 8 milij. kron.

Rekviriranje sena na Štajerskem. Leta 1916 je bilo Štajerski predpisanih 4600 vagonov sena in množine do 95%, ker so imeli posestniki še dovolj starih zalog in je bila letina dobra. Za leto 1917 je bilo provizorično predpisanih 2500 vagonov sena in 850 va-

gonov slame, torej polovico. To bi morali zbrati do dne 31. oktobra 1917. Toda odvzelo se je do tega časa 1306 vagonov sena in 295 vagonov slame. Z odlokom od dne 3. novembra 1917 je ministerstvo za prehrano zahtevalo od Štajerske 8533 vagonov sena in 4000 vagonov slame. To so ogromne množine. Saj niti provzorično zahtevane množine ni mogoče izsiliti od kmetovalcev, ker niti ni toliko krme v celi deželi.

Koliko bi smeli živinorejci polagati živini krme? Sena je bilo baje l. 1917 8,247.800 q, slame 5.098.800 q, skupaj 13,346.600 q; po odbitku rekvirirane krme ostane 12.093.300 q. Živine je za prehraniti 708.862; če določimo samo 284 dni za prehranjevanje v hlevih, tedaj pride na glavo in dan 6 kg, reči: 6 kg. Kako naj n. pr. še redi kmet živino, če ima v hlevu 1 veliko govedo, 1 manjšo in 1 konja. Za vse to sme vporabiti na dan 18 kg sena pomešanega s slamo. Pri tej hrani naj krave vozijo, orjejo in dajejo toliko mleka, da bodo kmetje oskrbovali z mlekom vse bolnišnice, mesta, in jim še na dan pridelali 5000 kg surovega masla. Take račune kujejo pri raznih uradih, zato se ne čudimo, da so oblasti zgubile glavo na celi črti.

Občni zbor avstro-ogrsko banke — prvi v vojni dobi — se je vršil dne 8. t. m. Udeležilo se ga je 700 delničarjev, med njimi tretjina Čehov. Iz poročila je posneti, da je imela banka l. 1914: 57'6 mil. K l. 1915: 108'11 mil., l. 1916: 136'72 mil. in l. 1917: 148'18 mil. K čistega dobička. Dividenda je znašala l. 1914: 118 K, l. 1915: 123 K, l. 1916: 133 K in 1917 134 K. V imenu Čehov je bivši minister dr. Fořt ostro šibal grehe v upravi banke tekom vojne ter povdaril, da se na letošnjem občnem zboru zadnjikrat izroča vodstvo banke v roke dveh narodov, Nemcev in Madžarov, nevpoštevajoč zahteve Čehov po zastopstvu manjšine. Tudi poljski delničar posl. dr. Tertil je podal enako izjavo ter proglasil, da se ne sme dalje trpeti, da ostane generalni svet domena nemško-madžarska. Čehi so sicer ostali tokrat s svojimi kandidati še v manjšini. Primerno bi bilo, ko bi se tudi naši finančni krogi bolj zanimali za pristop h banki. Kolikor nam je znano, imamo med slovenskimi denarnimi zavodi doslej še komaj dva delničarja pri banki.

Dušikova gnojila. Kakor poroča Splošna Zveza avstr. kmet. zadrug, se letos za spomladno setev ne bo razdeljaval niti žveplenokisli amonijak niti apneni dušik, ker nameravajo ta gnojila razdeliti le velikim osobito vzornim posestvom, dalje za nasad maka in za pospeševanje nasada sladkorne pese, v prvi vrsti posestvom sladkornih tovarn, tako da srednji in mali posestniki nič ne dobijo. Splošni Zvezi se dozda j ni posrečilo, doseči tozadevno kako spremembo.

Dopusti za profesionaliste, ki so važni za kmetijska dela (kolarji, kovači, kleparji, ključavničarji,

sodarji itd.), se morajo v smislu odloka vojnega ministerstva z dne 26. jan. t. l. odslej v večji meri deliti Glavarstva pa imajo nalogo, gledati na to, da bodo navedeni profesionalisti na dopustih res svoja dela vestno izvrševali.

Osrednja zveza čeških kmetijskih zadrug v Pragi ima 17. marca t. l. svoj edenindvajseti občni zbor. — Zveza je imela koncem leta 1917 včlanjenih 1657 kreditnih zadrug, 429 raznih gospodarskih zadrug, poleg tega pa 84 fizičnih oseb, skupaj torej 2170 članov.

Osmo nemško vojno posojilo bo najbrže že začetkom marca razpisano. Kakor vedno, pride 8. avstrijsko vojno posojilo kmalu za njim.

Štajerski pododbor Zadružne Zveze v Ljubljani je imel 4. t. m. občni zbor v Celju. Iz poročila za leto 1916 posnemamo, da je imel kot članice 102 posojilnici (od teh 87 rajfajzenovk) in 17 gospodarskih zadrug. Število članov je padlo v l. 1916 od 27.928 na 16.776. Denarni promet se je zvišal od 25.785'460 na 53.883.024 K. Stanje hranilnih vlog je naraslo od 19.593.525 K na 29.445'136 K. Čisti dobiček od 81.078 na 116.102 K.

Začasno podaljšanje avstro-ogrsko nagodbe. Dne 31. dec. 1917 je potekla avstro-ogrsko nagodba a je bila začasno podaljšana, in sicer najdalje do 31. dec. 1919.

Blagovni promet Zadružne Zveze v Celju.

Tiskovine za računsko zaključke.

Opozarjamo, da imamo v zalogi inventurne izvlečke iz glavnih knjig z naslovnimi ovitki, dalje računsko zaključke za posojilnice in mlekarne. Članicam priporočamo, da naročajo pri nas tisek računskih zaključkov; iste pri tem lahko obenem pregledamo. Dalje imamo v zalogi tiskovine za glavne knjige hranilnih vlog in posojil, blagajniške dnevnik, opravilne zapisnike, izkaze o rentnini in neposrednih pristojbinah, zapisnike za seje načelstva, nadzorstva in občne zборе (zaradi velike zaloge oddajamo te zapisnike zelo po ceni), opomine za obresti in podaljšanje posojil ter vse za posojilniško poslovanje potrebne knjige in tiskovine. Kdor kaj potrebuje, naj hitro naroči, da dobi še svoje tiskovine po primerni ceni. Cene tiskovinam vsled hudega draženja papirja in tiskarniškega dela skokoma rastejo.

Superfosfata

se letos glasom odloka poljedeljskega ministerstva ne bo dobilo za male kmetovalce; ministerstvo hoče ves superfosfat oddati veleposestnikom. Upamo, da se bode manjše kmetovalce prezrlo tudi pri rekvizicijah.

Žveplenokisli amonijak.

Ker še ne vemo, če bode to gnojilo na razpolago ali ne, so naročila zanj brez pomena.

Žlindra

za pomladansko gnojenje je že vsa oddana.